

Vita az amerikai gazdaságról

MIKOR ISZIK A LÓ?

Washington, 1971. április

Üzletember barátainak Nixon bevallotta, hogy meg sem kísérelte újraválasztását, ha 1972-re nem áll talpra az amerikai gazdaság. Az elnök nemrég óvta demokrata ellenfeleit a vietnami probléma dramatizálásától, kihúzni ígérve „azt a szőnyeg” a lábuk alól a „vietnamizálás” sikerével. Jól tudja viszont, hogy ő is egy szőnyegre áll — ha ugyan csupán azon az egyen —, s az egyelőre táncgálásra alkalmasnak látszik. S mivel a gazdasági helyzetet aligha lehet a Pentagon cenzúrája hadijelentések módjára „eladni” az amerikai fogyasztóknak, az elnök kijelentéséről elterjedt hírek nyilván megbízhatóak.

Természetesen a Fehér Ház lakója a megfelelő figyelmet szenteli az 1970-es választások óta vitathatatlanul

első számú problémának.

S ellentétben az indoknaival, a gazdasági dzsungelben nem hasznatlan a túlzó derültség kitartó hangoztatása: az infláció és a munkanélküliség pszichózisát segíthet oszlatni a kormány lélektani hadjárata. A Fehér Ház ígéreiteit támaszkodva fogadó szakértők is elismerik, hogy a bajok forrása a **bizalom hiánya** — az üzletember és a fogyasztóé. A „stagfláció” — az infláció és a stagnálás meghökkenően együttes jelentkezése — eredményezte a bizalmatlanság olyan fokát, hogy Nixon hagyományos kategóriákban gondolkodó gazdasági tanácsadói felsültek 1969-es jóslataikkal, kínos meglepetésben részesítve ekként a kongresszusi többségre számító elnöküket a tavalyi választáson.

A bizalom helyreállása nélkül — mondja Burns, a központi bankrendszer elnöke — nem lehetnek hatások a pénzügyi eszközök, bármennyire sürgetik is őt azok „eszkalált bevetésére”. Nixon fehér házi szakértői. Róluk különben elég rossz véleménye van az egyébként a legrangsabb republikánus gazdasági szakértőnek, aki a Fehér Házból került a **Federal Reserve System** elnöki székébe; „túlzótan leegyszerűsítik a dolgokat” — bírálta őket a kongresszus gazdasági bizottsága előtt.

A bírálat céltablája éppen Burns fehér házi utóda, a **Kissinger** külpolitikai szerepéhez hasonlólt játszó **George Schultz**, előzőleg munkaügyi miniszterre Nixonnak. Washingtoni körökben azt tartják, hogy az év végére Schultzból hős lesz, vagy — vagy bűnbak; az első számú téma első emberéhez illően.

A hivatalos lótanácsadó,

McGracien és az ő „disztigvált közgazdászai” ugyan kevésbé számítoták el magukat, mint a **Kennedy** óta létező poszt bármely korábbi birtokosa és stábjja, az eredményt okkal hajszoló elnök azonban átadta a gazdasági gyeplőt a markánsabb Schultznak, meg az ő embereinek. Am februártól a „harmadik belső hang” is ércesebben cseng: a tavaly „meg nem hallgatott” — noha véleményében igazolódott — pénzügyminisztérium, most új főnökével, a kormány egyetlen demokrata tagjával, **Conally**-val mind aktívabb.

Ennek a triumvirátusnak kell megtartania Nixon alatt a szőnyeg, miután heteken át kétes kimenetelű szópárbajt vívtak a kormány gazdasági jóslatait és költségvetését hevesen támadó külső szakértőkkel. **Proxmire** szenátor, az elnökletével létező kongresszusi vegyes bizottságban azzal nyitotta meg február elején a kihallgatások sorozatát, hogy „gazdaságunk 6 százalékos munkanélküliséggel és ugyanakkora inflációs ütemmel lépett az új évbe... olvastam az elnök gazdasági üzenetét, s meg kell mondanom, nem tudom osztani annak optimizmusát”. E kihallgatások a kételemek és a bizonygatás keverékét eredményezték. **Walter Heller**, **Kennedy** és — egy ideig — **Johnson** gazdasági tanácsadója, a **Proxmire** kifogásaita op-

timizmust egyenesen ahhoz a „titkos tervhez” hasonlította, melyet Nixon 1968-ban hirdetett a vietnami béke megteremtéséről. **Heller** ingerült bizalmatlansága persze tükrözta a demokraták bosszankodását, hogy — szorult helyzetében — Nixon „kisajátítja” az ő gazdasági módszereiket, elsőbbsen is a deficités költségvetés fegyverét veti be a munkanélküliség ellen.

A kormányon kívüli szakértők általános kételkedését olyan megállapítások jeleztek, mint **Samuelson** professzor, **Nobel**-díjas kifakadásai: „cinikus”, „vigopera”, „kacagató” — mármint a hivatalos gazdasági program és jóslat. A kihallgatások és az azokat kísérő nyílt és kúliásszák mögötti vita jelezte egyúttal a kormányzatot belüli nézeteltéréseket, először is a „triumvirátus” kebelében, másfelől a hármás és a **Federal Reserve** vezérkara között (igaz, **Burns**ék formailag függetlenek).

A legtöbbet bírált szám, maga az optimizmusok eredője:

a bűvös 1065,

ennyi milliárd dollárt kellene elérnie az idén a társadalmi összterméknek, a **GNP**-nek. A „külsők” 15–20 milliárddal kisebb végeredményt jósolnak, s a különbség, az elmaradó produktum a költségvetés bevételi oldalán jelentkezik (kevesebb lesz az adóbevétel), ami jócskán megnöveli a kormány tervezte költségvetési deficitét. Hogy Nixon és **Schultz** mégis ragaszkodik az elérhetetlennek tartott számhoz, az részben az erőtetett bizalomteremtés témakörébe tartozik, meg aztán ez az ígért termelésnövekedés az egyedüli gyógyszer a munkanélküliség szintjének csökkentésére.

Ha viszont a költségvetési deficit a tervezett 11,6 milliárd helyett 18–19 lesz (amint a „külsők” számítják, avagy még annál is jóval több (néhányek 30–40 milliárdos nagyságrendet jósolnak), az infláció elleni harc jelszavával „pályára lépett” republikánusok új lendület adnak a dollár alásóló áremelkedési folyamatnak. A legfrissebb adatok a havi **áremelkedés új rekordját jelezték**, s a kereskedelmi minisztérium nemrég kizártnak tartotta, hogy az év végére el lehessen érni az inflációs ütem 4 százalék alá szorítását, s persze Nixon másik ígérgetését sem, az 5 százalékos alatti munkanélküliséget).

Az inflációt félfő és a dollárt félfő (a fizetési és a kereskedelmi mérleget aggodva szemmel tartó) **Burns** az „ár-és bérellenőrzés” belpolitikailag kínos eszközt sürgeti alkalmaszint, miután a „FED” „nem akar az infláció új hullámának előidézője lenni”. A posztjánál és republikánus elkötelezettségénél fogva a kihallgatások szótárjának számító **Burns** visszautasította, amit viszont tőle követelnek **Schultz**ék: a „pénzpumpálást” a gazdaságba, az „olcsó pénz” politikájának „eltúlását” (hiszen a gyors egymásutánban csökkentett kamatláb fokozza a dollárkiáramlást, tehát ronthatja a fizetési mérleget). Nem a pénz hiányzik a gazdasági vérkeringés meggyorsulásához — vélté **Burns** —, hanem a bizalom.

Az inflációtól és a munkanélküliségtől

félő fogyasztó a háborút, a belpolitikai zavargásokat és a **Penn** vasúttársasághoz hasonló csődöket figyelő tőkés „visszafogta” pénzt. **Burns** tehát okkal érvelt a bizalom fontossága mellett. A maga módján a kormány is annak helyreállítását szorgalmazza, csak hogy olyan harsányan (és „egyszerűsítő eszközökkel”), hogy nem nyerte el sem a **Federal Reserve**, sem a szakértők bizalmát.

Az utóbbi napokban — a kihallgatások tanúsága nyomán — **McCracken** és **Conally** újabb szerkesztők bevetésének eddig elvetett lehetőségét pendíttette meg (adócsökkentést a beruházások lendítésére, s „erősebb eszközökkel ösztönözni” az „önkéntes” ár-és bérellenőrzésre). A **Fehér Ház**-

ban is olvashatták a **Wall Street Journal** elemzését, hogy a **Burns**éktól sürgetett pénzügyi politikai eskaláció ugyan a „legkellemesebb” belpolitikailag (és „semleges”), ám bizonytalan hatású „csodaszer”. Helyénvalóbb — noha lassabb és kevésbé látványos — a fokozatos, ám óvatos felkészülés — a talpraszokkenés (és annak kockázata) helyett. Igaz, közben a **FED** is „rugalmasabb” lett, mind a kamatlábcsökkentés, mind a pénzpumpálás tekintetében. (**Burns** korántsem ellenfele **Nixon**nak, csak óvatosabb).

A nixoni célok

persze, még mindig elérhetetlennek tűnnek, sőt: az újabb adatok nyomán egyre többen kizártnak kezdik tekinteni azokat. Viszont a gazdaság a jelek szerint „már nem érhet el mélyebb pontot”, s ezt a véleményét látszik vallani maga a **Wall Street**: a nagy vállalkozók nagy tételekben vásárolják a részvényeket, míg a „kicsik” benuáltak a keserű tapasztalatok után. A **First National Bank of Chicago** helyzetértékelése szintén abból indul ki, hogy ha nem is előbb, 1972-re kezdik érezettni hatásukat a most bevetett és még ezután esedékes kormányzati gazdasági serkentők. Az üzleti körökben megint a régi példabeszéd járja: ha egyszer a lovat a víznél tartjuk, előbb vagy utóbb megszomjazik, s inni fog. Ezt a „vizet” pumpálta a **FED**, s „a fogyasztó” (tőkés és vásárló) majd csak „beleiszik”. A „rosszabb már nem lehet” elv ösztönzi vásárlásra a tőzsdei „nagyokat”. Ők tehát biztosan abban, hogy a ló mégis csak inni fog. *De mikor, mikor?* — kérdi **Nixon** türelmetlenül a **Fehér Ház**-ban.

Avar János

A ceyloni kísérlet

Ceylonra, erre a 65 ezer négyzetkilométer területű, 12,5 millió lakosú kis szigetországra megkülönböztetett figyelmet fordítanak a tőkés világ vezető országai. „A nagy kísérlet országai” — így tartják számon Ceylont Ázsiában, amióta az 1970-es májusi választásokkal ismét hatalomra jutott **Bandaranaike** asszony vezető koalíciós kormány meghirdette gazdaságpolitikai programját. Csaknem egy év telt el a választási győzelem óta és a nyugati országok politikai és gazdasági köreinek figyelmé nem csökken.

A ceyloni koalíció kormánya, amelyet **Bandaranaike** pártja, a Szabadság Párt, valamint az Egyesült Baloldali Frontba tömörült **Sama Samaja** és a Kommunista Párt alkot, manifesztumban határozta meg a választási hadjárat idején politikai és gazdasági programját. Ez a kiáltvány igen nagy változásokat helyez kilátásba a gazdag, de mégis elmaradott ország számára. Ha hatalomra jutnak — ígérték az Egyesült Baloldali Front pártjai —, megkezdik az ipar kulcsfontosságú ágainak államosítását és „ceylonizálását”, állami felügyelet alá helyezik a hatalmas ültetvényeket, előkészítik a bankok állami kezelésbe vételét. A külkereskedelmi mérleg krónikus deficitjének csökkentésére protekcionista intézkedéseket helyeztek kilátásba. A dokumentum talán legnagyobb jelentőségű bejelentése a „népgazdasági terv készítése, melynek alapján tovább lehet haladni

a szocializmus felé,”

A választási győzelem után az új kormány azonnal megkísérelte ígéreite bevaltását. Árelenőrzést vezetett be, hogy megakadályozza a létfenntartási költségek további emelkedését. Ismét felelevenítették

a kormányzó pártok az 1967-ben bevezetett úgynevezett **FECC**-rendszert, amely szerint minden magánkézben levő vállalat, amely devizát igényel, 45 százalék illetéket köteles a jegybanknak leróni. Ez a rendelkezés — akárcsak az importkontingensek radikális csökkentése — a behozatal megszorítását, a külkereskedelmi mérleg feszültségének enyhítését célozza. Januárban pedig a kormánynak sikerült elfogadtatni a parlamentben — amelyben egyébként nagy többséggel rendelkezik — a külkereskedelmi döntő részének államosításáról szóló törvényjavaslatot. Így jött létre a **Lanka State Trading Co.**, amely jelenleg is ellenőrzést gyakorol a közszükségleti cikkek, alapanyagok, műszerek, műszaki cikkek behozatalával foglalkozó összes magánkézben levő cég felett. Listát állítottak össze a luxuscikkekről is, melyek importját ez évben a kormány nem engedélyezi. Sürgős intézkedés történt a hazai piac közszükségleti cikkekkel — elsősorban élelmiszerekkel — való ellátására is. Ennek megfelelően ebben az évben minden eddigig meghaladó összeget — összesen 16 millió dollárt — fordítanak két alapvető fogyasztási cikk, a rizs és a szárított hal behozatalára.

Ceylonnak is meg kell küzdenie a klasszikus ázsiai — afrikai problémával: importtermékeinek — elsősorban késztermékek és ipari berendezések — ára rohamosan növekszik a világpiacon, míg az exportálható, néhány monokulturális termékének ára stagnál, vagy alig emelkedik, gyakrabban csökken.

Az ország kivételének 90 százalékát a tea, a kókuszdió és a nyersgumi adja, amelyek közül az utóbbi öt évben csak a tea ára emelkedett valamelyest, a gumióé csökkent, a kókuszdió kilátásai pedig bizonytalanok. Ilyen körülmény között a ceyloni rúpiá 1967-ben végrehajtott 20 százalékos leértékelése sem hozta meg a várt kedvező hatást. 1970-ben a fizetési mérleg ismét hatalmas

120 millió dolláros hiányt

mutatott. Behozatalának egyébként csaknem 30 százaléka élelmiszer, míg a nemzeti ipar kifejlesztése szempontjából alapvető jelentőségű gépiport részesedése 10 százalék körül van. A jelenlegi magyarázata, hogy Ceylon az alapvető élelmiszerekben csak 75 százalékgig önellátó, bár a rizstermelés fokozására nagyszabású program indult.

„Élelmiszerimportunk 80 százalékát itthon kell megtermelnünk” — mondotta a miniszterelnök-asszony pártjának februári konferenciáján. A jelek szerint azonban importra legalább 1974-ig szükség lesz.

Megnehezíti a kormány helyzetét a hazai tőke ellenállása is. Bár az iparügyi miniszter több ízben hangsúlyozta, hogy az árrögzítésnek és az importcsökkentésnek nem célja a magántőke el-

kedvetlenítése, az államosítás program valóraváltásától tartó nemzeti burzsoáziát nem sikerült meggyőznie. Az utóbbi hónapokban — mintegy jelezve a tőke szembeállítását — észrevehetően csökkent az ország ipari termelése, növelve az amúgy is jelentős munkanélküliséget.

A komoly gazdasági nehézségekkel küzdő szigetország számára szinte megoldhatatlan problémát jelent az eladósodás is. 1970-ben Ceylon adóssága elérte a 260 millió dollárt. A tea és a nyersgumi világpiacon árának csökkenése következtében — e két fontos devizaszerzőt az ország semmi mással nem tudja helyettesíteni — évről évre kénytelen volt

nagyösszegű kölcsönöket

felvenni az élelmiszerellátás zavartalan biztosítása érdekében. Mind a Világbank, mind a Nemzetközi Valutaalap hosszabb ideje nyújt segítséget, kölcsönöket Ceylonnak, de ezek visszafizetése csak igen vontatottan halad. A külföldi hitelekkel való ilyen mértékű függés meglehetősen nagy dilemmát okoz **Bandaranaike** asszonynak, mivel a fejlett tőkés országok nem szívesen látnák a radikális gazdaságpolitika megvalósulását.

A szocialista országok is jelentős támogatásban részesítik az országot, méghozzá igen kedvező, hosszú lejáratú és alacsony kamatú hitelek formájában. Igyekeznek elősegíteni a nemzeti ipar megteremtését is. Ennek egyik élenjáró példája a néhány évvel ezelőtt létrehozott

magyar-ceyloni vegyesvállalat,

a **Tunggram-Ceylon**, amely lerakta a szigetországban az elektronikai ipar alapját. Egyre nagyobb volumenű kereskedelmi forgalom bonyolódik a szocialista országok és a szigetország között. A Kínai Népköztársaság ebben az évben például 41 ezer tonna nyersgumit vásárolt, ennek ellenértékéért pedig 20 ezer tonna rizst szállított. Ez a rizsmennyiség a ceyloni rizsimport mintegy felét teszi ki. Az elkövetkező években várható, hogy Ceylon és a szocialista országok gazdasági kapcsolatai nagymértékben bővülnek mind értékben, mind volumenben.

Mindennek hatása csak később lesz érezhető. Jelenleg a létfenntartási költségek az árrögzítés ellenére nagymértékben emelkedtek a választások óta, és a munkanélküliséget nem sikerült csökkenteni. Az említett problémák is szerepet játszanak a jelenlegi zavargások kitörésében. **Bandaranaike** asszony azonban láthatóan az óvatosabb megoldások, a fokozatosság híve. És bár a tekintélyes **Financial Times** a napokban úgy ábrázolta a ceyloni gazdaságot, mint „amely útban van a szocializmus felé, még sok tényező hiányzik ahhoz, hogy a „nagy kísérlet” sikerrel végződjön.

Nemzetközi KALEIDOSZKÓP

A **Newsweek** az amerikai fiatalok tömeges öngyilkossági járványáról cikkezett. A lap szerint a legutóbbi tíz évben kétszeresére emelkedett az öngyilkos fiatalok száma. A statisztikában különösen a kaliforniai **Los Angeles** vezet.

Az osztrák **Abendzeitung** jelentése szerint a közlekedési balesetek statisztikájában az első helyet **Jugoszlávia** foglalja el, ahol ezer járműre 8,2 halálos baleset jut. A második helyen **Hollandia** van, majd **Franciaország** és **Svédország**. A harmadik helyen **Nagy-Britannia** következik. Amióta **Csehszlovákiában** bevezették a biztonsági öv kötelező használatát, csökkent a halálos balesetek száma.

A **Londoni Times**, amely 1785 óta a konzervatívizmust képviseli, úgy tűnik, elvetette hagyományait. A lap egy teljes oldalon gyönyörű meztelen szőke nő fényképet közlött. Ilyen a **Times** történetében még sohasem fordult elő, és most nagy szenzációt keltett. Azóta folyik a vita arról, helyese-e az angol lapnak az új irányja.

Ismét — ki tudja hányadszor — az új olasz válsági törvényről cikkezett az **Espresso**. A lap arról a meglepetésről írt, amelyet az okozott, hogy a törvényadta lehetőség ellenére nagyon kevesen válnak. Miért? A válsági törvényre már több évtizede szükség lett volna. Azóta az emberek megszokták, hogy valami nem lehet, tehát ha kell, anélkül is élhetnek. Tűntették magukat a törvényen, illetve a törvénytelenégen és most már megszokták ezt az állapotot. Mások viszont az olaszok maradiságával magyarázzák a válsági törvény nehéz térhódítását.

Birkanyíróverseny rendeztek **Franciaországban**, amelyet a **saint-donabeli Eugène Burlet** nyert el. Ő tehát az ország birkanyíróbajnoka. Sikerének titka az **Aurore** szerint: elektromos nyíróollóval dolgozik.

Már az óegyiptomiak is foglalkoztak a kiromatikával, vagyis hogy ki lehet-e olvasni az egyén jellemét az illető tenyeréből. Sokan vannak a világon, akik tudnak, vagy azt hiszik, hogy tudnak a tenyer fő vonalaiból, a szív-, a fej-, a sors- és az életronalból „olvasni”.

A párizsi **Orly** légitársaság az egyik legszebb, legmodernebb repülőter a világon — írja a **Jours de France**. A repülőter részleteiben készült el. Még mindig szükséges néhány év ahhoz, hogy az építkezések befejeződjenek, de az **Orly** máris kicsinynek bizonyult. Nyugati szárnya a napokban készült el, s ez az új rész újabb hat-hét millió utas forgalmát fogja lebonyolítani. Ezt a szárnyat elkészülte után néhány hétig senki sem használta, mert a társaságok és alkalmazottak között „nézeteltérések” miatt szünetelt a légi forgalom. Most végre — ha nem is a teljes üzem —, de megindult a forgalom.

A KORSZERŰ KÖZLEKEDÉSHEZ HOZZÁTARTOZIK AZ

UTASBIZTOSÍTÁS

A biztosítást a pénztárak és az utazási irodák biztosítási szelvényvel vagy bélyeggel ellátott menetjeggyel szolgáltatják ki.

AZ UTASBIZTOSÍTÁS ÖNKÉNTES. AZ UTASBIZTOSÍTÁS SZÜKSÉGES.

Országos ügyé vált hazánkban a természetvédelem

Huszonöt esztendővel ezelőtt kezdődött Magyarországon a szervezett természetvédelem. Uttörője, kezdeményezője, azóta is lelkes apostola ifj. dr. Tildy Zoltán, az Országos Természetvédelmi Hivatal elnöke. Az elmúlt huszonöt, esztendőről és a természetvédelem előtt álló feladatokról beszélgetünk a romantikus fekvésű Költő utcai székházban, amelynek erkélyéről lélegzetelállítóan szép kilátás nyílik Buda déli lankáira és a Gellérthegyre.

— Sárreán nőttem fel, látom már gyermekkoromban, hogy rövidlátó beavatkozással tönkre lehet tenni a természetet — emlékezik dr. Tildy Zoltán. — Elvitték a vizet, sivár pusztaság maradt utána, és kirívó szegénység. Kutattam a megoldás lehetőségeit, s azóta is ezt csinálom a természetvédelem érdekében. Szervezetten 1946-ban nyílt rá először lehetőségem. Dobi István földművelésügyi miniszterisége alatt felvettem a gondolatot: gazdáltnál vált sok szép tájunk, a Kis-Balaton, a sok park, vágják, irtják a fákat. Meg kellene védeni a természetet, hazánk pótolhatatlan, pusztulásra ítélt értékeit. Hát így kezdődött...

A környezet védelme

Kis-Balaton, Gemenc, az alsóúti park, amit ki akartak vágni, mert kellett a tűzfák. Egy ember odaállt, megálljt kiáltott. Nem szabad elpazarolni értékeinket, védetté kell nyilvánítani ezeket a területeket. Előbb a Kis-Balaton vált védetté, aztán Fehértó, majd Tihany, később megszűnt a badacsonyi kőfejtés. Megalakult a Természetvédelmi Tanács, új természetvédelmi törvény jelent meg, s ezt követte az Országos Természetvédelmi Hivatal megszervezése. Gazdája lett végre a természetvédelemnek Magyarországon.

Hogy mi minden történt huszonöt esztendő alatt, azt nem kell felsorolni, eredményeinkre büszkének lehetünk, a magyar természetvédelem Európa-hírű. Szakembereink véleményét nemzetközi konferenciákon is kikérik, s nagyon sok külföldi szakteljesítőt látogat el hazánkba, hogy a helyszínen tanulmányozza a természetvédelem érdekében tett intézkedéseket.

— Sokan felteszik a kérdést, mi is tulajdonképpen a természetvédelem — folytatja ifj. dr. Tildy Zoltán. — Nemcsak öreg fák, parkok, vagy kisebb-nagyobb területek védelmét jelenti tulajdonképpen, hanem általában a környezet védelmét. Oriási irodalma van, különösen külföldön, a nézetek különbözők. Nyugaton is sokszor csak jóslatnak a jövő feladatait illetően, mert egy egész sor kérdésre a tudomány sem tud még határozott választ adni. Tény azonban, hogy nálunk, Magyarországon, megkezdődött az országos jellegű védelem azzal, hogy a kormány új rendeletet hozott a természetvédelemről.

Ez a rendelkezés egy tíz évvel ezelőtt hozott rendelet újabb szabályozása, amely növeli a megyei tanácsok természetvédelmi hatáskörét, fokozza a természeti értékek védelmét, s további szervezeti és egyéb rendelkezéseket tartalmaz.

Zöld gyűrű Budapest körül

— Sokat foglalkozik a világ-sajtó a bioszféra programmal, amely szintén természetvédel-

mi feladat. Megbomlott az egyensúly, elszennyeződik a levegő, s ez sok veszélyt rejt magában. Tudósok egyes csoportja, ipari problémának véli, mások a népegyeszetekben látják az okot, ami szerintem nem fogadható el. Ezekről a kérdésekről a jövőben nemzetközi konferenciákat tartanak, amelyeken mi is részt veszünk és hallgatjuk majd szavunkat. A legfontosabb feladat korunkban az emberi környezet tisztaságának védelme.

— Az új kormányrendelet különbséget tesz a helyi és az országos jelentőségű természeti értékek között. Ennek érdekében növeli a megyei tanácsok természetvédelmi hatáskörét. A jövőben a megyei tanácsok maguk is védetté nyilváníthatnak bizonyos területeket. Ez a hivatalos terjesztését is jelenti, ugyanakkor növeli a megyék lokálpatriotizmusának kifejlődési lehetőségeit.

— A természetvédelem országos ügyé vált — mondja Tildy Zoltán. — A tennivalókat a megyei tanácsok elképzeléseit is figyelembe véve állítotuk össze. Az igény: Budapest és a nagyvárosok környékén olyan természeti tájakat óvjunk, ahol a lakosság üdülést talál. Ebbe tartozik a víz, a levegő tisztasága, az erdőterület megóvása, fák védelme. Pilsben már dolgoznak a parkerdő kialakításán. Börzsöny tájvédelmi körzet lesz. Buda vidékének öreg erdeit meg kell fiatalítani. A Velencei-tó környékén, Dinnyés közszeg határában, az úgynevezett Fertő rész sekély területére víze vezetünk, hogy madárvilágát megóvjuk. Ide autók is kirándulhatnak, s a gépkocsiból szemlélhetik a madarak csodálatos világát. Tovább kell szélesíteni a zöld gyűrűt Gödöllő irányában is, hogy szételhúzzuk a városi lakosság érdeklődését. El kell érniük, hogy a negyedik ötéves terv végére az autók Budapest környékén kirándulásra, üdülésre megfelelő zöld gyűrűt találjanak egy óra járás távolságra, tehát 30–50 kilométeres körzetben.

Talán itt kellene szólni arról is, hogy nemcsak védett terület kijelölésére van szükség, hanem a természetkultúra terjesztésére is. Hogy a kirándulók ne papírcsokkakat, konzervdobozokat és sörsüvegeket hagyjanak maguk után, ne jelezze útjukat letördösztött fagy. Aki kirándul, az a természet szépségeit figyelje, madarakat, fákat, vizeket, ne a táskarádiót.

Az útmenti fasorok

Sok szó esik mostanában fák irtásáról, útmenti fasorok kivágásáról. A fasorok szépek, hozzátartoznak a tájhoz, vétek kiirtani őket. De néha túl hevesen vedjük ezeket a fasorokat — mondja ifj. dr. Tildy Zoltán —, arra hivatkozva, hogy „világhírűek”, mint a szilgitei fasor is. Pedig hát nem is világhírűek, bár van nálunk sok ismert, messze vidéken híres útmenti fasor.

— A természetvédelemnek nem létkérdése egy-egy ilyen fasor, ez inkább esztétikum. Ennek ellenére rövidesen sor kerül egy országos felmérésre, amit a KPM-mel együtt végzünk el. Feltérképezzük az ország jelentősebb útmenti fasorait, s megállapítjuk, hol, melyiket kell okvetlenül kivágni az út vonalvezetése miatt. Azokat, amelyeket nem szükséges kivágni, természetesen meg-hagyjuk. Különben is a tájfa-sítás már nem számol össze-

függő fasorokkal, inkább különböző magasságú fákkal próbálkozik a táj képét változtatni.

Az 1961-es törvényerejű rendelet végrehajtásának újabb szabályozása szerint a területrendezés és területfejlesztés esetében a táj jellegét megváltoztató tervek készítésénél, jóváhagyásánál és módosításánál ezentúl az Országos Természetvédelmi Hivatal véleményét is ki kell kérni. Európában nincs ehhez hasonló korszerű jogszabály.

— A víz- és levegőszennyeződés megszüntetése érdekében az egész világon sok jó szándékú ember dolgozik. Egy-mást érik az értekezletek, tanácskozások is. Májusban Prágában lesz konferencia, jövőre pedig Stockholmban. Nálunk is komoly erőfeszítéseket tesznek a környezet tisztaságának megőrzésére. Magyarország természetvédelme az elmúlt 25 esztendő alatt mindig korszerű volt, de mi még ennél is többet, jobbat szeretnénk.

Nem állhatom meg, hogy ne tegyek fel még egy kérdést, amikor végigsiklik tekintetem a hivatal falait díszítő madárképeken. Mindenki tudja az országban, hogy Tildy Zoltán Balázs Béla-díjas fotóművész. Madárfotói utolérhetetlenek. Szintúgy természetvédelmi filmjei is, amelyeket szerzte Európában nagy sikerrel vetítenek.

— Nem lett egy kissé hűtlen az objektívhez? Hiszen már esztendőik óta nem fényképezi a védett területek madárvilágát.

— Sajnos, igen. Hűtlen lettem, s ez bánt is. Mentségemre szolgáljon, hogy nincs időm, nagyon elfoglalt a hivatal vezetése, az országos természetvédelem megszervezése. De remélem, hogy a kormány új rendelete a megyei tanácsok természetvédelmi hatáskörének kiszélesítése tehermentesít majd, s több időm lesz fotózással, filmezéssel foglalkozni. En is szeretnék már a Kis-Balatonra utazni, évek óta nem jártam ott... A madaraimnál...

Magyarország harmadik tájvédelmi körzete

Még egy érdekességet tudunk meg a Költő utcai székházban: Magyarország harmadik tájvédelmi körzete is megalkult, területe a Hódmezővásárhely és Szeged közötti térség. Tájvédelmi körzette nyilvánították Mátyás közszeg határárt és Körtyévest, az itt húzódó, festői szépségű füzes árterületet.

Lehetővé válik az is, hogy nemzeti park létesüljön a Hortobágyon, amely megőrzi a vadon élő ritkább állatfajokat, a rackajuhot, a magyar szürke marhát. Különös figyelmet érdemel a Hortobágy madárvilága, amely pusztulófélben van. Pusztul a tűzok, kihalóban van a reznek, védelemre szorul a széki lile is, Hortobágy térségében már csak négy fészkelő helye ismeretes. A pásztormadár (Pastor roseus), amely ezres fészekszámmal költött a pusztán, már csak tucatnyi helyen fészkel, nagyon lecsökkent a fűr, a fogoly és a parlagi yit-tyer száma is.

Hortobágynek természetvédelmi területté való kialakítása a pusztá élővilágának megőrzése érdekében már esztendőik óta dolgoznak. Ezt segíti elő az új rendelet, amely szabályozza a madárvédelmet is. Az eddigi jogszabály ugyanis nem nyújtott védelmet a vadon élő madaraknak.

A természetvédelem központjában az ember áll. Amikor a vizek és a levegő tisztaságát, az erdők nyugalmát, a madarak életét védjük, az emberi környezetnek harmóniáját védjük tulajdonképpen, az egészséget, a pihenést, a nyugalmat...

Ennek megvalósításáért, sikeréért a jövőben az új rendelet szellemében az eddiginél sokkal többet tehet a 25 esztendő magyar természetvédelmi mozgalom.

Illés Sándor

EGY ÉPÍTKEZÉS TÖRTÉNETE

Ellentmondások hava

A naptár nem ismer ilyenfajta meghatározást, ez a hónap nem tart rokonságot a télutó, tavaszé, vagy ősztő havával, mi azonban kénytelenek vagyunk új fogalmat alkotni s az ellentmondások havaként emlegetni 1971. márciusát. E naptári hónapba még belenyúlt az ildomtalanul visszatért második tél, s a februári tavasz után ismét hó alá temette az építkezést. Szerencsére az időjárásnak ez az új erópróba nem bizonyult kártartónak, hamarosan elolvadt a hó, s ha kissé nehézkesen is, de beköszöntött a minden szempontból elfogadható kora tavasz.

— Esményi időjárás az építők számára — mondotta egy idős építőipari szakember, aki egy hosszú emberöltőn át foglalkozott tervezéssel és kivitelezéssel, valamint építőipari szakemberek oktatásával, így feltétlen szakteljesítőknek kell elfogadnunk építési kérdésekben.

Nagy és jogos várakozással tekintettünk tehát az építők népes táborával egyetemben a márciusi hetek elé s azt reméltük, hogy az építkezés csakhamar teljes gőzzel megindul. Várakozásunkat némiképpen beárnyékolta az a helyzet, amelyről előző frásunk adott hírt, nevezetesen az, hogy a kivitelező szövetkezet akadályközlést jelentett be, mivel téglagyártó a gyártó vállalatok nem teljesítették, de még csak vissza sem igazolták, illetve elmulasztották az üzleti életben kötelező értesítést arról, hogy a rendelést nem tudják teljesíteni. Emlékeztetjük az olvasót arra, hogy az akadályközlést az építők megbízottja nem vette tudomásul és ügyfelei nevében ragaszkodott a szerződésben meghatározott határidők betartásához. Ugyanebben a levélben a megbízott ügyintéző arra kérte a kivitelező szövetkezetet, adjon részletes kimutatást arról, mikor, melyik téglagyárnál, illetve szakipari vállalatnál, milyen mennyiségű építőanyagot rendel.

A szövetkezet nem késett a válaszal. 1971. március 8-án kelt 336. számú levelében részletes kimutatást közölt arról, hogy 1970. IV. negyedére a Budai Téglaiipari Vállalattól, az Épületkerámiaiipari Vállalattól, a Mályi Téglagyártól és a Győri Téglagyártól 210 ezer darab téglát rendelt. 1971. I. negyedévre a Budai Téglaiipari Vállalattól, az Épületkerámiaiipari Vállalattól, a Somogy-Zala megyei Téglagyártól összesen 365 ezer darab téglát rendelt, míg 1971. II. negyedévre a Budai Téglaiipari Vállalattól, az Észak-Magyarországi Téglaiipari Vállalattól és a Somogy-Zala megyei Téglaiipari Vállalattól 350 ezer darab téglát.

Az értesítés utolsó bekezdéseit szó szerint idézzük:

„Fenti leveleinkre még csak visszautasító, nemleges választ sem kaptunk.

A jelenleg fennálló jogos téglabeszerezési nehézségek köztudomásúak. Mi ennek ellenére mindent megteszünk, hogy a szükséges téglamennyiséget beszerezzük, azonban a vidéki téglagyártóktól történő beszerzések időbelfuvarú és ezzel kapcsolatban differenciákat jelentenek.

Köszönettel vennék minden azon segítséget, amelyet a lakók a téglabeszerezések terén mutatkozó nehézségek leküzdésére fel tudnak ajánlani, de ennek ellenére kénytelenek vagyunk akadályközlésünket a továbbiakban is fenntartani.”

A kivitelező válaszeleveléből idézett részlet első mondata szerint fenti leveleire — amelyeknek a száma is közli, de az elküldési időpontját nem — visszautasító, nemleges választ sem kaptunk. Az idézett levél első részében kimutatászerűen közli, hogy melyik vállalattól, mennyi és milyen téglát rendelt, s a táblázat utolsó pontja a visszaigazolás felől ad hírt. Nos, az 1970. IV. negyedévre szóló megrendelések után a kivitelező idézett válaszelevelében valamennyi rendeléssel megkeresett vállalat sorában ez a rövidítés olvasható: „... sz. neml. v. ig. Magyar fordítva ez azt jelenti, hogy a vállalatok ilyen és ilyen számú leve-

lűkben nemleges visszaigazolást küldtek.

Az ellentmondás nyilvánvaló, nekünk azonban nem az a dolgunk, hogy szörszálhasonló módon egy levelet boncolgassunk, mert abból még nem lesz téglá, nem lesz építés, nem jön közelebb a be-költözés időpontja. Annál érdekesebb számunkra, hogy a kivitelező szorult helyzetében szívesen venné, ha az építők segítséget nyújtanának a téglabeszerezés nehézségeinek leküzdésére. Ha most átnézzük az építők névsorát, kevés olyan leendő lakóval találkozunk, akiről feltételezhető, hogy gyümölcsöző kapcsolatokkal rendelkeznek az építőanyag-kereskedelem területén, ezt azonban nem állíthatjuk teljes bizonyossággal, mert az emberi kapcsolatok rendkívül bonyolultak s egyáltalán nem elképzelhetetlen, valamelyik leendő lakó fel tud hajtani néhány százezer téglát, hogy az építőmunkások haladéktalanul munkához láthassanak, amit egyébként jó szívvel kívánunk építőknékné és építőknékné egyaránt.

Mellékes körülménynek tűnik, de azért kötelességünk megemlíteni, hogy márciusban tovább folyt és befejezett nyert a 10-es számú ház első szintjének betonozása, amelyet az építők ma is gondosan kezelnek. Mindennap megjelenik egy jól öltözött fiatal ember s öntözőköszövel alaposan végiglocsolja a betonozást, aminek megkötési ideje lassanként lejár, folytatni lehetne a munkálatokat, de nincs miből. Mert az a mintegy háromnegyed vagon téglá — úgynevezett lyukacsos sejtégla —, amit korábban szállítottak az építkezésre, valójában nem lett volna elegendő egy emelet tartó- és válaszfalainak az elkészítésére. E téglá minden bizonylan hordképességében sem alkalmas főfalak kiképzésére, s ezzel magyarázható, hogy a nagy téglahegyvet néhány nap alatt elszállították egy másik építkezésre, ahol haladéktalanul fel lehet használni. A szövetkezet álláspontja érthető: a meglévő anyagot ott és akkor kell beépíteni, ahol és amikor arra lehetőség nyílik.

Nézzük inkább azt, miképp fogadták az építők a szövetkezet idézett levelét, amelyben részletesen leírja a téglagyárnak elszállított eredménytelen téglarendelési tevékenységet. Idézem az építők ügyintézőjének 1971. március 24-én kelt válaszát:

„Ügyfeleim, a Budapest, II., Alsótörökvesz u. 10., 12., 14. sz. alatt épülő társasház építőtől megbízásából az alábbiak szíves tudomásul vételét kérem:

Köszönettel vettük az 1971. március 8-án kelt levelüket, amelyben közölték, hogy mikor, milyen vállalathoz eszközölték téglára vonatkozó megrendelést.

Az építőközösség egyes tagjai egyénileg fognak eljárni annak érdekében, hogy a megrendelés szerinti mennyiségeket a megjelölt téglagyárnál beszerezhessek.

Ettől függetlenül azonban

akadályközlésüket nem áll módunkban elfogadni, mert Önök is közölték, hogy vidéki téglagyárnakból beszerzési lehetőség van, tehát a téglahiány nem országos, hanem csak helyi, budapesti, illetve Budapest környékére vonatkozik.

A vidéki beszerzést azért nem szorgalmazzuk Önök, mert az többlet-fuvarközlésért jelent és a szerződés értelmében ez Önöket terheli.

Hangsúlyozni kívánom, hogy bár az építők a budapesti, illetve Budapest környéki téglabeszerezési lehetőségekhez segítséget fognak nyújtani, ez azonban nem jelenti azt, hogy Önök a szerződésben vállalt határidőt módosíthatják, illetve a költségeket túlléphetik részben a szerződés fixálás volta, részint pedig amiatt, mert a téglabeszerezés nem országos nehézség.

Fentiek szíves tudomásul vételét kérem.”

Az ügyintéző levelét alátámasztja egy híradás, amely néhány hete látott napvilágot s arról számol be, hogy a téglagyárak második tavaszi műszakot kezdeményeztek, és sok millió téglát bocsátanak tervén felül az építőipar rendelkezésére. A többször is idézett levelezés finoman fogalmazza meg a nehézség lényegét, s nem mondja ki, hogy itt pénzről van szó. Pénzről és kapcsolatról, mert akár nagyobb fuvarközléssel vidékről szerzik be a szükséges téglamennyiséget, akár közelebbi forrásból, mindenképpen drágul az építkezés. Mellékesen jegyezzük meg, hogy nemcsak a téglá területén jelentkezik ez a tünet, kísérteties pontos-sággal kíséri az építkezés minden szakaszát. A faárut szállító asztalosipari vállalat is van anyagi természetű nézeteltérése az építőknékné, nevezetesen a forgalmazó terén. Jogászok, kereskedelmi és műszaki emberek folytatják tehát a levelezést abban az időszakban, amelyet idős szakértők az építkezésre eszményinek neveztek...

Az olvasót bizonyára az érdeklí ezek után, mi történik jelen pillanatban a rózsadombi telken? Röviden válaszolhatunk: semmi... Ha visszagon-dolunk az elmúlt hónapokra, attól kezdve, hogy a földmunkagépek megjelentek és a ki-irtott bokrok helyén hozzá-kezdtek a talaj előkészítéséhez, e terep még sohasem volt ilyen kihalt. Azon kívül a fiatalabban kívül, aki naponta megjelenik esőkabátban és meglocsolja a betont, most annyi embert se látni, mint a legszigorúbb télen. Van ebben a körülíról, lassan szigorú formák közé szorított s már szemmel is kivehető elrendezésben váiai elkedvetlenlítő. A város megannyi pontján látni új házak építését, itt meg-rekelt az építés. Még néhány nap és kizöldül a domb, a régi réten azonban nem mozdul semmi. Hogyan is lehetne tö-mören és találon megfogal-mazni az építés jelen helye-zét?

Talán így: „Az építőmunka szünetelése alatt a vita zavartalanul foly-lyik.”

Baróti Géza

ÖRÖKRE VASALVA

FÉKON PRESS Szintetikus pupling

Husvétra

VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT AJÁNDÉKOZUNK 400,— FORINT ÉRTÉKBEN MINDEN VIDEOTON TV-HEZ ÁPRILIS 10-IG

TORVIN LEGNAGYOBB ARUHAZ LEGNAGYOBB VALASZTEK